

Тарас Левченко, аспірант Інституту інформаційних технологій
і засобів навчання АПН України
м. Київ

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ КОМПЛЕКТ З ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ДЛЯ ОСНОВНОЇ ШКОЛИ: ДЕФІНІЦІЇ, СТРУКТУРА

У статті розкриваються основні поняття, пов'язані із розробкою навчально-методичного комплексу для трудового навчання учнів основної школи, обґрунтовується його структура, подається характеристика основних його компонентів.

Постановка проблеми. Сучасні реформаційні процеси в освіті пов'язані з суспільно-політичними та соціально-економічними змінами в Україні. В освітній галузі повною мірою відтворюється духовний, інтелектуальний та економічний потенціал суспільства. Радикальна модернізація освітньої галузі на сучасному етапі розвитку нашої країни є першочерговим завданням, що потребує невідкладного розв'язання. “Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті” [3] та приєднання до Болонської угоди свідчать про інтенсивне запровадження у системі національної освіти новітніх інформаційно-комунікаційних освітніх технологій.

Завдання трудового навчання в загальноосвітніх навчальних закладах полягає, перш за все, у формуванні технічно, технологічно освіченої особистості, підготовленої до життя та активної трудової діяльності в умовах сучасного високотехнологічного інформаційного суспільства, життєво необхідних знань, умінь і навичок ведення домашнього господарства і сімейної економіки, основних компонентів інформаційної культури учнів, забезпеченні умов для їх професійного самовизначення, виробленні в них навичок творчої діяльності, вихованні культури праці, здійсненні допрофесійної та професійної підготовки за їх бажанням і з урахуванням індивідуальних можливостей та застосуванням науково обґрунтованих навчально-методичних комплексів.

Аналіз останніх досліджень. Слід відзначити, що методика трудового навчання за останнє десятиріччя розвивається досить інтенсивно. Проблеми методики трудового навчання знайшли відображення у ряді дисертаційних досліджень, зокрема: О.Б. Авраменка, В.В. Бербеца, В.С. Блах, В.В. Васенко, О.К. Кудрі, Г.М. Мамус і інших.

Проте залишається цілий ряд проблем, які або зовсім не розв'язувались, або не знайшли повного

вирішення, зокрема: розробка інтегруючого принципу та теоретичної моделі навчання, на основі яких створюється єдиний навчально-методичний комплекс (НМК); побудова НМК та включення до нього нових форм навчально-методичних матеріалів, які відображають інноваційні педагогічні процеси.

Розв'язанню цих питань, на нашу думку, сприятиме використання вчителями нестандартних підходів до процесу навчання, розробка принципово нових освітніх технологій.

Метою статті є розкриття суті навчально-методичного комплексу з трудового навчання для учнів основної школи та характеристика його складових компонентів.

Виклад основного матеріалу. Пошук шляхів забезпечення високої якості освіти – один із способів реагування суспільства на сучасну соціальну ситуацію і одночасно засіб зміни цієї ситуації, вплив на неї не тільки зараз, а й у майбутньому.

На основі аналізу різноманітних міжнародних і інших документів можна зробити висновок, що освіта XXI століття базується на таких чотирьох принципах:

Учитися жити разом – розвивати розуміння інших людей, їх історії, традицій і духовних цінностей і на цій основі сприяти виконанню спільних проектів або управлінню конфліктами мирним і розумним шляхом.

Учитися пізнавати – не обмежуватися загальною освітою, яка виступає фундаментом для неперервної освіти, а сприяти розвитку кожної людини і формуванню звички навчатися упродовж усього життя.

Учитися творити – давати можливість дітям під час навчання розвивати свої здібності через залучення їх до продуктивної діяльності.

Учитися бути самим собою – давати можливість кожній дитині бути незалежною, виробляти власну позицію і особисту відповідальність для досягнення спільних цілей.

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ КОМПЛЕКТ З ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ДЛЯ ОСНОВНОЇ ШКОЛИ: ДЕФІНІЦІЇ, СТРУКТУРА

На основі реалізації цих принципів освіченість людини розглядається як її внутрішня якість, яка розвивається під впливом внутрішніх і зовнішніх факторів, характеризує вміння розв'язувати життєво важливі завдання на основі засвоєння нею людської культури і життєвого досвіду.

Для розв'язання цих проблем потрібен пошук нових підходів для організації діяльності учасників педагогічного процесу в навчальних закладах. Першочергова роль у цьому відводиться навчально-методичним комплексам із усіх освітніх галузей, навчальних предметів у цілому і трудового навчання зокрема.

Під навчально-методичним комплексом (НМК) з навчального предмету розуміють сукупність систематизованих засобів навчання, які необхідні для здійснення навчального процесу і забезпечують успіх учнів у пізнавальній, творчій, комунікативній та інших видах діяльності, створюють умови для оволодіння знаннями і вміннями з предмету та самостійного його вивчення.

Засіб навчання – це матеріальний або ідеальний об'єкт, який використовується вчителем і учнями для засвоєння нових знань і формування умінь.

До матеріальних засобів трудового навчання відносять: підручники і посібники, таблиці, моделі, макети, наочні посібники, навчально-технічні засоби, навчально-лабораторне обладнання, інструменти, пристосування, верстати, приміщення шкільних майстерень, мікроклімат, розклад занять і інші матеріально-технічні умови навчання.

Ідеальні засоби навчання – це засвоєні раніше знання і вміння, які використовуються вчителем і учнями для засвоєння нових знань. Л.С. Виготський [1] виокремлює такі ідеальні засоби навчання, як: мова, письмо, схеми, умовні позначення, креслення, діаграми, витвори мистецтва, мнемотехнічні засоби для запам'ятовування тощо.

Навчально-методичний комплекс призначений для розв'язання усіх завдань, які виникають у ході навчального процесу.

У процесі розробки навчально-методичного комплексу потрібно враховувати усі досягнення сучасної педагогічної і психологічної науки з тим, щоб забезпечити підвищення ефективності роботи учнів і педагогів за рахунок реалізації широкого спектра можливостей: інформаційних, навчальних, розвивальних, виховних, координуючих, систематизуючих тощо.

Навчально-методичний комплекс розглядається

як система, складові компоненти якої перебувають у постійному взаємозв'язку, взаємодоповнюють і коригують один одного.

Розробка навчально-методичного комплексу повинна здійснюватися на основі Державного стандарту базової і повної середньої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України №24 від 14 січня 2004 року [2]. У цьому документі сформульовано концептуальні положення формування змісту базової і повної середньої освіти в цілому і трудового навчання зокрема.

Навчальний план – нормативний документ, у якому передбачено перелік навчальних предметів та кількість годин на їх вивчення. Він служить основою для організації навчального процесу у навчальному закладі.

Центральне місце в навчально-методичному комплексі належить навчальній програмі з предмету, у нашому випадку – програмі трудового навчання для учнів 5 – 9 класів.

Навчальна програма – це засіб фіксації змісту навчального предмету. Навчальна програма спрямовує діяльність учителя і учнів, розробників підручників, навчальних посібників і технічних засобів навчання.

У навчальній програмі показується, який із компонентів змісту є провідним у конкретному навчальному предметі: система наукових знань, способи діяльності, досвід творчої діяльності, відношення.

Підручником називається книга, в якій систематично викладено основи знань з певної галузі на рівні сучасних досягнень науки і культури. Підручник – основний і провідний вид навчальної літератури. Підручники створюються і видаються для кожного ступеня освіти і виду навчального закладу, а також для самоосвіти.

Навчальні посібники – це матеріальні засоби навчання, які використовуються в навчально-виховному процесі для розширення, поглиблення і кращого засвоєння знань, передбачених навчальною програмою і викладених у підручнику.

Розрізняють три основні групи навчальних посібників: натуральні об'єкти; зображення і відображення предметів і явищ дійсності; описи предметів і явищ словами і фразами природних і штучних мов.

До першої групи належать предмети і явища навколишньої дійсності для безпосереднього вивчення. Зокрема в трудовому навчанні це: різноманітні матеріали, які обробляють учні у процесі навчально-трудової діяльності (метали, пластмаси, деревина, тканини і неткані матеріали,

